

Ovaj projekt finansira
Evropska unija.

**#EY
ZA TEBE**

PREDLOG PRAKTIČNE POLITIKE

Model održive podrške preduzetništvu mladih
Edukativni centar Kruševac

NACIONALNA
KOALICIJA ZA
DECENTRALIZACIJU

EDUKATIVNI
CENTAR
KRUŠEVAC

U skladu sa ciljevima strateških i akcionih dokumenata Republike Srbije, ovaj predlog praktične politike ima za cilj da utvrdi trenutno stanje i predloži mere za unapređenje preduzetništva mladih i jačanja perspektive zapošljavanja mladih u Srbiji.

UVOD

Nezaposlenost mladih u Republici Srbiji prema podacima Evrostata za 2019. godinu koji su dati za 35 zemalja za mlade od 15 do 29 godina, iznosi 21,5% (za muškarce 20,8% i za žene 22,5%), dok je prosek u EU27 11,9% (za muškarce 12%, a za žene 11,8%), te je potrebno još dosta napora uložiti u poboljšanje položaja mladih na tržištu rada. Posebna pažnja treba da se posveti omladinskom preduzetništvu i povećanju udela žena u ovoj oblasti (samo 23% samozaposlenih u Srbiji su žene).

U Evropi i svetu, kao jedan od posebnih vidova zapošljavanja, prepoznaje se preduzetništvo. Pogotovo je važno da se na formalnom nivou obrazovanja promovise preduzetnički način razmišljanja, tako da bude usaglašen sa nastavnim programom, kao horizontalni element u svim sferama učenja. Iskustvo stečeno u preduzetničkom obrazovanju povećava mogućnost otvaranja novih kompanija, samozapošljavanja, stvaranja novih radnih mesta, ali i sticanja samopouzdanja i jačanja kreativnosti i društvene odgovornosti kod mladih ljudi. Na osnovu raspoloživih podataka pokazuje se da oko 20% mladih koji su učestvovali u učeničkim kompanijama u srednjoj školi, kasnije zaista i osnuju svoje preduzeće, što je preko 3 puta više od opšte populacije.

Srbiji je potrebno više preduzetnika, više inovacija i više malih i srednjih preduzeća sa visokim rastom. Zbog toga je neophodno stimulisati preduzetnički način razmišljanja mladih.

U poslednjih 5 godina u Srbiji stopa nezaposlenosti je pala sa 17,7% na 10,4%. Iako je nezaposlenost opala, ona je i dalje veoma visoka među mladima (na nivou od 1/5). Ono što zabrinjava je više od 250.000 mladih koji su nezaposleni više od dve godine. Pokazatelji tržišta rada za mlade se iz godine u godinu poboljšavaju, ali podaci treba da nastave da utiču na kreatore politike i donosiocima odluka da kroz različite mere snažnije podstiču zapošljavanje i samozapošljavanje mladih.

Mladi u RS se i dalje suočavaju sa znatno više prepreka na tržištu rada nego njihovi vršnjaci u EU, gdje je stopa nezaposlenosti mladih dvostruko niža, a stopa zaposlenosti mladih znatno viša. Većina mladih je dugotrajno nezaposlena, a priliv na tržište rada mladih koji prvi put traže zaposlenje je veoma visok. Veliki broj mladih uključen je u neformalno tržište rada, a samo 11% je opredeljeno za samozapošljavanje. Pored nedostatka stručnog iskustva i stručne prakse, što može biti otežavajuća okolnost pri odlučivanju o pokretanju biznisa, mladi se suočavaju i sa problemom nerazvijenih preduzetničkih veština, što je posledica nedostatka adekvatnih obrazovnih programa u srednjim školama i univerziteti. Unapređenjem stanja u obrazovnom sistemu i većom podrškom, omladinsko preduzetništvo bi moglo značajno da razvije i ublaži problem

visoke nezaposlenosti mladih, te omogući korišćenje inovacionog potencijala koji mladi imaju.

Veb preduzeća su jedan od primarnih kreatora inovacija i novih poslova. Uticaj veb startapa na ekonomski rast i otvaranje novih radnih mesta će se dodatno povećati kako se funkcionalnost Interneta širi. Međutim, Srbija ima manje mladih veb-startapa nego drugi regioni u zemljama EU, a oni imaju tendenciju manjeg rasta.

Ulazak na tržište rada je za mlade izazov, te je potrebno pružiti im podršku u uspešnoj tranziciji iz obrazovanja na tržište rada. Važna uloga obrazovanja u promovisanju više preduzetničkih stavova i ponašanja sada je široko priznata. Preduzetništvo se odnosi na sposobnost pojedinca da pretvori ideje u akciju. Uključuje kreativnost, osećaj za inicijativu, inovativnost i preuzimanje rizika, kao i sposobnost planiranja i upravljanja projektima u cilju postizanja ciljeva. Preduzetnička kompetencija stoga uključuje transverzalne veštine i stavove, kao i specijalizovanija znanja i poslovne veštine. U širem smislu, preduzetništvo treba posmatrati kao način razmišljanja koji podržava svakoga u svakodnevnom životu kod kuće i u društvu, i pruža osnovu za preduzetnike koji uspostavljaju društvenu ili komercijalnu aktivnost.

Međutim, Srbija ima manje mladih startapa u odnosu na druge regione u zemljama EU, a oni imaju tendenciju manjeg rasta. Razlozi za ovakvu situaciju su:

- Nerazvijena preduzetnička kultura
- Fragmentirani preduzetnički eko-sistem
- Neadekvatne mogućnosti i finansiranje za startapove da se povećaju i postanu održivi.
- Nedostatak obrazovnih programa o preduzetništvu i inovacijama na univerzitetima i srednjim školama, mala podrška i motivacija za mlade da pokrenu veb biznis.
- Nedostatak preciznih informacija i podataka o start up ekosistemu

Zakonski i strateški okvir u Republici Srbiji

SKljučni strateški dokument u ovoj oblasti je **Strategija za podršku malih i srednjih preduzeća, preduzetništva i konkurentnosti** za period od 2015. do 2020. godine sa Akcionim planom. Ova strategija je duboko integrisala i principe Akta o malim preduzećima, koji predstavlja okvir politike razvoja malih preduzeća u EU. Strateški ciljevi definisani ovim dokumentom su unapređenje poslovnog okruženja, unapređenje pristupa izvorima finansiranja, kontinuirani razvoj ljudskih resursa, jačanje održivosti i konkurentnost MSPP, unapređenje pristupa novim tržištima i razvoj i promocija preduzetničkog duha i podsticanje preduzetništva žena, mladih i socijalnog preduzetništva. U okviru sprovođenja ove Strategije, 2016. godina proglašena je „Godina preduzetništva“ i pod okvirom ove inicijative unapređena je koordinacija svih ključnih aktera i povećana je finansijska podrška za sektor MSPP. Imajući u vidu rezultate ostvarene u okviru Godine preduzetništva i važnosti sektora MSPP za ekonomski razvoj Srbije, ova inicijativa je 2017. godine prerasla u program „Decenija preduzetništva“.

Nacionalne strategije zapošljavanja RS takođe kao prioritete navode podsticanje zapošljavanja u manje razvijenim regionima, unapređenje ljudskog kapitala, veće socijalno uključivanje, unapređenje institucija, razvoj tržišta rada i redukovanje dualnosti na tržištu rada. Strategija definiše i sistemske preuslove za politiku jednakih mogućnosti u ekonomiji kroz podsticanje preduzetništva posebno ranjivih grupa gde su svrstani i mladi, samozapošljavanje i zapošljavanje mladih, smanjenje diskriminacije i jačanje kapaciteta svih aktera kako bi se otklonile diskriminacije i bolje koristili postojeći resursi.

Nacionalna strategija za mlade 2023 - 2030 definiše devet strateških ciljeva kao željenih, promjenjenih stanja kada su u pitanju mladi u oblastima od interesa za mlade. Jedan od strateških ciljeva se odnosi na zapošljivost i zaposlenost mladih žena i muškaraca; kao i na kvalitet i mogućnosti za sticanje kvalifikacija i razvoj kompetencija i inovativnost mladih. Kao jedan od specifičnih problema za postizanje veće zapošljivosti i zaposlenosti mladih NSM navodi - Preduzetništvo mladih nije adekvatno razvijeno i nije dovoljno prepoznat doprinos preduzetništva smanjenju nezaposlenosti mladih. Te se kao cilj za rešavanje ovog problema navodi da treba Omogućiti podsticajne uslove za razvoj preduzetništva mladih.

Kao planirane aktivnosti za podsticanje i podršku razvoja preduzetništva mladih navode se:

- Podržati razvoj internet savetovaništva koja pomažu i podstiču mlade da započnu svoj biznis;

- Pružiti podršku otvaranju lokalnih biznis inkubatora za pružanje biznis start-up podrške i pružanje mentorske podrške kroz različite modele međusektorske saradnje;
- Razviti programe podrške mladim ženama koje se odlučuju na samozapošljavanje u tradicionalno muškim biznis sektorima.
- Obezbediti razvoj preduzetničke kulture kod mladih, informisanja o primerima dobre prakse mladih preduzetnika i pozitivnog uticaja na društvo i zajednicu u domenu obrazovanja, obuka i rada, a naročito kroz uključivanje socijalnih partnera.

Lokalni akcioni plan za mlade grada Kruševca (2020 – 2025) takođe u jednom od prioritarnih pravaca za unapređivanje položaja mladih na nivou lokalne zajednice govori o potrebi za jačanjem zapošljivosti, zaposlenosti i preduzetništvu mladih. Iskustvo stečeno u preduzetničkom obrazovanju povećava mogućnost otvaranja novih kompanija, samozapošljavanja, stvaranja novih radnih mesta, ali i sticanja samopouzdanja i jačanja kreativnosti i društvene odgovornosti kod mladih ljudi. Na osnovu raspoloživih podataka pokazuje se da oko 20% mladih koji su učestvovali u učeničkim kompanijama u srednjoj školi, kasnije zaista i osnuju svoje preduzeće, što je preko 3 puta više od opšte populacije.

Kao jedan od opštih ciljeva navodi se povećano zapošljavanje mladih kroz unapređivanje perspektive za sve oblike zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih. Kako bi se postigli očekivani rezultati, LAP navodi sledeće mere i aktivnosti: Veća zastupljenost preduzetništva mladih i svih oblika samozapošljavanja, posebno frilensinga, kroz promociju primera dobre prakse mladih preduzetnika i savremenih oblika samozapošljavanja u oblastima kao što su kreativna industrija i IKT industrija. Aktivnosti: Organizovati obuke za početnike i aktivne mlade u biznisu; Organizovati info aktivnosti o dostupnim izvorima finansiranja sopstvenog posla i institucijama koje pružaju nefinansijsku podršku; Organizovati manifestacije koje popularizuju IKT i kreativnu industriju; Realizovati aktivnosti koje promovišu primere dobre prakse mladih preduzetnika i podsticati njihovo umrežavanje; Oformiti bazu uspešnih mladih preduzetnika koji će pružati mentorsku podršku mladima za savremene oblike samozapošljavanja; Pružanje podrške radu organizacija koje se bave pružanjem usluga za razvoj preduzetništva, biznis startap i mentorske podrške, posebno u oblasti kreativne industrije i IKT industrija; Unapređenje mehanizama podrške koji doprinose povećanju zapošljivosti mladih i razvoju omladinskog preduzetništva.

Zaključci i preporuke

Preduzetništvo mladih prepoznato je u zakonskim i strateškim ciljevima i prioritetima kao važna poluga veće zapošljivosti i zaposlenosti mladih. Iako preduzetničke inicijative mladih ne mogu u potpunosti rešiti problem nezaposlenosti populacije mladih, motivisanje mladih da se bave preduzetništvom i unapređivanje njihovog znanja o preduzetništvu i pokretanju sopstvenog biznisa, razvoj preduzetničke kulture i unapređenje ambijenta za bavljenje preduzetništvom, u značajnoj meri mogu doprineti povećanju njihove zapošljivosti i mobilnosti na tržištu rada.

Preporuke:

- bolje informisanje mladih o mogućnostima i podsticajima koji im se nude za zapošljavanje i samozapošljavanje, povećanoj održivosti osnovanih preduzetničkih kompanija od strane mladih.
- Razvijati preduzetničke veštine i znanja mladih kroz neformalno obrazovanje - kreiranje podsticajnog okruženja za pokretanje (olakšice, subvencije), održivost i razvijanje omladinskog preduzetništva
- jačanje preduzetničke infrastrukture kroz održive prostore za saradnju koji su otvoreni za inovativne preduzetničke inicijative mladih i razvoj digitalnih veština mladih i preduzetničke kulture.
- unapređivati komunikaciju i saradnju svih relevantnih aktera koji pružaju usluge mladim preduzetnicima
- kreiranje pozitivnog odnosa društva prema preduzetništvu

"Ova publikacija je objavljena uz finansijsku pomoć Evropske unije.
Za sadržinu ove publikacije odgovoran je isključivo Edukativni centar Kruševac i ta
sadržina nipošto ne odražava stavove Evropske unije."